

AGRAR MUNOSABATLAR VA AGROBIZNES

Samarqand iqtisodiyot va Servis insituti
Urinboyeva Yulduz Pirnazarova – I.f.f.dok.dotsent

Ulduzurunbaeva75@gmail.com

Eshbekov Abubakir Shuhrat o`g`li

Buxg`alteriya Hisobi va Menejment fakulteti MN-423 guruh talabasi
eshbekovabubakir096@gmail.com

Anotatsiya: Ushbu maqola agrar munosabatlarning murakkab dinamikasini va bugungi qishloq xo`jaligida agrobiznesning rivojlanayotgan sohasini o`rganadi.

Annotation: This article examines the complex dynamics of agrarian relations and the evolving field of agribusiness in modern agriculture.

Аннотация: В данной статье рассматривается сложная динамика аграрных отношений и развивающаяся сфера агробизнеса в современном сельском хозяйстве.

Kalit so`zlar: Ferma va dehqonchilik, Agro firmalar, Agro sanoat majmualari, Agro sanoat kombinantlari, Shirkadlar va boshqa jamoat xo`jaliklari qo`shma korxonalar.

Key words: Farm and farming, Agro-firms, Agro-industrial complexes, Agro-industrial combines, Enterprises and other public enterprises.

Ключевые слова: Фермерское хозяйство и фермерское хозяйство, Агрофирмы, Агропромышленные комплексы, Агропромышленные комбинаты, Предприятия и другие государственные предприятия.

Agrobiznes – bu tadbirkorlik faoliyatining qishloq xo`jaligidagi shakli

Agrobiznes turlari:

- 1.Ferma va dehqonchilik**
- 2.Agro firmalar**
- 3.Agro sanoat majmualari**
- 4.Agro sanoat kombinantlari**
- 5.Shirkadlar va boshqa jamoat xo`jaliklari qo`shma korxonalar**

1)Dehqonchilik – qishloq xo`jaligining yerga ekib, qishloq xo`jalik mahsulotlarini yetishtirish bilan shug`ullanuvchi sohasi, ziroatchilik

2) Ekin-tikin bilan shug`ullanish kasbi, mashg`uloti

3) Ekinzor, ekin dalasi

4) qishloq xo`jaligi ekinlarini yetishtirish va tuproq unumdorligini oshirishning umumiy usullarini o`rganadigan fan (agronomiyaning bo`limi).

Dehqonchilik fan sifatida yuqori va barqaror hosildorlikni ta`minlash uchun tuproqqa hamda ekinga ta`sir ko`rsatishning turli usullarini, xususan, tuproqning

o'simlik o'sishi va rivojlanishi uchun qulay sharoitlarni ta'minlaydigan suv, ozuqa, havo va harorat rejimini boshqarish, ilmiy asoslangan dehqonchilik tizimlarini va eng maqbul almashlab ekishni, shuningdek, hosildorlikni pasaytiradigan salbiy omillar (qurg'oqchilik, garmsel, tuproq eroziyasi, begona o'tlar va boshqa)ni bartaraf etish yoki ularning ta'sirini kamaytirish usullarini o'rganadi va ishlab chiqadi.

Dehqonchilik tuproqshunoslik, agrofizika, agrokimyo, seleksiya, urug'chilik, qishloq xo'jaligi fitopatologiyasi, entomologiya, melioratsiya, meteorologiya, yer tuzish va boshqa bilan chambarchas bog'liq.

Agrosanoat majmui (ACM) — xalq xo'jaligida qishloq xo'jaligi xom ashyosidan aholining oziq-ovqat va xalq iste'mo-li tovarlariga bo'lgan ehtiyojlarini ta'minlashda o'zaro hamkorlikda fa-oliyat ko'rsatadigan tarmoqlar, korxonalar, faoliyat turlari majmui. ASM murakkab va ko'p tarmoqlidir. Uning ishlab chiqarish tuzilmasida qishloq xo'jaligi va o'rmon xo'jaligi muhim ahamiyatga ega. ASM 3 sohani o'z ichiga oladi: 1) qishloq xo'jaligi(aholining tomorqa xo'jaligi ham kiradi) va o'rmon xo'jaligi; 2) qishloq xo'jaligiga ishlab chiqarish vositalari yetkazib beradigan sanoat tarmoqlari — traktor va qishloq xo'jaligi mashina-sozligi, meliorativ va suv xo'jaligi ob'ektlari qurilishi tarmoqlari, asosiy fondlar ta'miri bo'yicha korxonalar, mineral o'g'it va o'simliklarni himoya qilish vositalari, biologik faol preparatlar ishlab chiqarish, ozuqa va mikrobiol. sanoati, turli idishlar (tara) tayyor-lash va b; 3) qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash va iste'molchiga yetkazib berish bilan band bo'lgan tarmoqlar(tayyorlov, qayta ishlash, saqlash, tashish, sotish va boshqalar). Har bir tarmoq tarkibida ishlab chiqarish rivojining umumiy sharoitini ta'minlaydigan tarmoq infratuzilmalari muhim ahamiyatga ega (yo'l-transport xo'jaligi, moddiy-texnika ta'minoti, elektr, gaz, suv ta'minoti, aloqa, omborxonalar, elevatortxo'jaligi, ulgurji va taqsimot bazalari va boshqalar). Shuningdek, ixtisoslashgan oliy o'quv yurtlari, mutaxassislar va rahbar xodimlar malakasini oshirish fakultetlari, ixtisoslashgan texnikum va ishlab chiqarish-texnika bilim yurtlari, tarmoq ilmiy tadqiqot instituti va laboratoriyalari, IIB, loyiha va institutlari hamda tashkilotlari, konstruktorlik byurolari, tajriba va davlat sinov stansiyalari tizimi ASMni shakllantiradigan tarmoqlar qatorida turadi. O'zbekiston ASMdagi qishloq xo'jaligi mahsulotlarini birlamchi [un-yorma, yog'moy(paxta moyidan tashqari), go'sht, sut, meva-konserva, vinochilik sanoati] va ikkilamchi (non, makaron, konditeriya, paxta moyi, go'sht, sut konservasi va mahsulotlari, oziq-ovqat konsentratlari) qayta ishlaydigan tarmoqlar va sohalardan iborat oziq-ovqat sanoati, texnika ekinlarini birlamchi (paxta, lub ekinlari, tamaki) va ikkilamchi (ip gazlama, to'qimachilik sanoati, lub to'liqlari, tamaki-maxorka mahsulotlari) qayta ishlaydigan tarmoq va sohalarni o'z ichiga olgan yengil sanoat muhim ahamiyatga ega. ASM hududiy xususiyatlar va ishlab chiqarayotgan eng muhim pirovard mahsulotiga qarab tizimlarga bo'linadi. Hududiy xususiyatiga ko'ra mamlakat va viloyat, tuman ASM mavjud. Ishlab chiqarayotgan pirovard mahsulot bo'yicha don,

Ekinlar	Yer maydoni	Yer solig'i	Suv solig'i	Dori va oziqaviy O'g'itlar Uchun xarajatlar	Urug` narxlari	Ishchi kuchi	Ketadigan jami xarajatlar
Kartoshka	1 gektar	1ga=700.000		Azot 10 qop 1qop=150000 10*150000=1500000 Karbamid 12 qop 1 qop=200000 12*200000=2400000	1kg=4000 3000kg*4000=12000000	Ishchi 6ta 1080000* 8=8640000	13740000*2=27480000
Loviya	50 sotix	50st=350.000		Azot 5qop 5*150000=750000 Karbamid 10qop=2000000	1kg=14000 50kg*14000=700000	6ta ishchi 1080000* 8=8640000	12090000*2=24180000
Sariq sabzi	30 sotix	30st=210.000		Azot 8qop=1200000	1kg=330000	6ta ishchi 6*180000=1080000 1080000* 4=4320000	7131000
Qizil sabzi	20 sotix	20st=140.000		Azot 7qop=1050000	0.7kg=231000		
Bog`: mevali daraxlar ekilgan joy	1 gektar	1ga=700.000		1ta dori=200000 7*200000=1400000			
Jami: bir mavsumda ketadigan umumiy xarajatlar							65091000

paxta, meva-sabzavot, chorvachilik va boshqa majmuaga bo'linadi. O'zbekiston tarixan rivojlangan paxtachilik, suv xo'jaligi, mashina-sozlik zavodlari, o'g'it va pestitsidlar ishlab chiqaradigan zavodlar, paxta to-zalash korxonalarini, yog'-ekstraksiya zavodlari, to'qimachilik sanoati, ixtisos-lashgan ilmiy muassasalarga ega. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida ASM hissasiga yalpi mahsulotning 50% dan ortiqrog'i, asosiy ishlab chiqarish fondlarining 40% dan ortig'i, xalq xo'jaligida band aholining 45% ga yaqini to'g'ri keladi. O'z navbatida Respublika ASMda paxtachilik agrosanoat majmui (PASM) eng yuqori salmoqqa ega.

Tushuntirish:

Ushbu jadvalda 1ga bog`, 2 ga yer maydoniga ekiladigan ekinlar va ketadigan xarajatlar ro'yhati tuzilgan. Kartoshka urug'i kilosi 4000 so'm, 1ga yer uchun 3tonna kartoshka urug'i kerak. Loviya urug'i kilosi 14000 so'm, 50sotix yer

uchun 50kg loviya urug`i kerak. Sabzi urug`i kilosi 330000 so`m, 50sotix yer uchun 1.7kg sabzi urug`i kerak va ushbu ekinlar uchun ketadigan o`g`itlar ro`yhati keltirilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yhati:

1. https://uz.wikipedia.org/wiki/Agrosanoat_majmuih
2. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Dehqonchilik>
3. Mukhammadov, M., Urunbayeva, Y. P., et al. (2018). Economics Theory Textbook. Tashkent: "FAN VA TEXNOLOGIYA", 272 pages
4. <https://oefen.uz/uz/documents/referatlar/umumiy/dehqonchilik-tizimi-va-uning-rivojlanish-tarixi>
5. <https://worldlyjournals.com/index.php/IJSR/article/download/1302/1746>
6. <https://e-itt.uz/index.php/eitt/article/view/742>